

Datum raad	18 september 2025	Zaaknummer	2839772
Datum college	20 mei 2025	Portefeuille	Werk, jeugd, kunst en cultuur en energie. M.H.B. Roozendaal
Onderwerp	Energiebedrijf Meierijstad		

Samenvatting

Vanaf het eerste beleidsdocument over opwek is er gesproken over hoe we lokaal eigendom en grip op de energietransitie uit kunnen voeren als gemeente. In het beleid duurzame opwek van 2023 is hiervoor een volgende stap gezet door de energiegemeenschapsgedachte in het beleid op te nemen en vast te laten stellen. Tegelijkertijd zijn er veranderingen in de rol van de gemeente in de warmtetransitie met nieuwe landelijke wetgeving en raakt netcongestie ons steeds directer in niet alleen de duurzaamheidsambities, maar ook op het vlak van o.a. wonen, economie en mobiliteit. In de uitwerking van de energiegemeenschapsgedachte is de afgelopen periode gewerkt aan welke rollen en mogelijkheden zijn er als gemeente, waarbij ook breder is gekeken naar de andere zaken die hierboven zijn omschreven. Het resultaat hiervan is dat we voor nu een tijdelijk construct op willen stellen om de gewenste meerwaarde te kunnen borgen in de energietransitie. Hiermee wordt meer regie gepakt op bijvoorbeeld de netcongestie onderdelen waar de netbeheerders of marktpartijen niet instappen, maar die wel voor (tijdelijke) verlichting kan zorgen.

Relatie met programmabegroting en/of Mijlpalen van Meierijstad

Volksgezondheid, milieu en duurzaamheid:

- een fundament voor een klimaatbestendige leefomgeving en de energietransitie;
- een wijkuitvoeringsplan voor de gemeente;
- innovatieve duurzaamheidskansen benutten in samenwerking met onderwijs en bedrijfsleven.

Behandeling in commissie:

11 september 2025

Ontwerpbesluit gemeenteraad

1. De gemeenteraad heeft geen wensen/bedenkingen met het opstarten van het uitwerken van een (tijdelijk) construct voor een energiebedrijf, waarbij alle besluiten/acties rondom het budgetrecht bij de gemeenteraad belegd blijven;
2. Het college informeert de gemeenteraad minimaal eenmaal per jaar over de voortgang van de opbouw van het construct van het energiebedrijf;

3. De “leidende principes” vast te stellen als ontwerpprincipes voor de energietransitie in Meierijstad.

Waarom naar de raad

Het college is bevoegd om over privaatrechtelijke rechtshandelingen van de gemeente te besluiten (artikel 160, eerste lid, sub e, Gemeentewet). De oprichting van een rechtspersoon (zoals een B.V. of coöperatie) is een privaatrechtelijke rechtshandeling en daarmee is de besluitvorming daarover een bevoegdheid van het college.

Artikel 160 lid 2 Gemeentewet bepaalt dat het college slechts besluit tot de oprichting van- en de deelneming in stichtingen, maatschappen, vennootschappen, verenigingen, coöperaties en onderlinge waarborgmaatschappijen, indien dat in het bijzonder aangewezen moet worden geacht voor de behartiging van het daarmee te dienen openbaar belang. Het besluit wordt niet genomen dan nadat de raad een ontwerpbesluit is toegezonden en in de gelegenheid is gesteld zijn wensen en bedenkingen ter kennis van het college te brengen. Onderhavig voorstel is ten behoeve van de wensen en bedenkingen procedure zodat het college haar bevoegdheid in artikel 160 lid 2 Gemeentewet kan uitvoeren en tot besluitvorming kan overgaan.

Eerder genomen besluiten

Vaststelling beleidskader “Duurzame energie opwek in Meierijstad” 25 mei 2023.

Aanleiding

Gestoeld op de Klimaatdoelen van Parijs en Nederland heeft Meierijstad in haar Duurzaamheidsvisie Meierijstad d.d. 2018 en daarna meermaals bevestigd via haar Transitievisie Warmte 2021 en Beleid Duurzame Opwek d.d. 2023, gesteld dat zij in 2050 CO₂ neutraal wenst te zijn. De concrete acties hiertoe zijn vastgelegd in het Uitvoeringsprogramma Duurzaamheid 2023-2026. Om een stap te kunnen zetten in CO₂ neutraal worden is het van belang om een energiesysteem in te voeren welke niet primair gestoeld is fossiel aardgas.

Vanuit deze vastgelegde ambitie merken we inmiddels in de afgelopen jaren ook de knelpunten in ons energiesysteem. Dit begon een aantal jaren geleden met beperkingen voor uitbreidingen voor bedrijven (grootverbruiksaansluitingen). Recent zijn de gevolgen nog urgenter geworden door bijvoorbeeld de stroomuitval in Spanje/Portugal, maar ook dichterbij huis bij een tijdelijke uitval in Enschede. Het risico op stroomuitval wordt groter als we op de oude weg doorgaan. Om weer (deels) grip terug te kunnen pakken op het energiesysteem, en hiermee onze Meierijstadse ambities op bijvoorbeeld wonen, mobiliteit en economie uit te kunnen voeren, zien we op dit moment dat de gemeente hier het meest effectief een rol in kan pakken. Dit impliceert tevens een veranderende rol voor de gemeente, waarin ook ruimte is voor het doen van risicodragende investeringen ter ondersteuning van de beoogde doelen. Het energiebedrijf biedt hiervoor een fundament om naast de publiekrechtelijke taken van de gemeente ook via privaatrechtelijke weg invloed uit te oefenen op de energietransitie vanuit de uitgangspunten uit het gemeentelijk beleid. Op deze manier kan het maatschappelijk belang nog beter gediend worden.

Argumenten

1. Grip op transitie

Om een bijdrage te kunnen leveren op de vermindering van de effecten van netcongestie, evenals het CO₂ neutraal willen zijn in 2050, is grip gewenst op de energietransitie. Het minder afhankelijk

zijn van het stroomnet draagt hier aan bij. Deze afhankelijkheid kan worden gewijzigd door een lokaal energiesysteem te ontwikkelen. Dit lokale energiesysteem, zou idealiter bestaan uit maximaal 1/3 afname van een traditionele netbeheerder, 1/3 uit direct verbruik van duurzame opwek, 1/3 uit lokale duurzame opwek en opslag. Volledig onafhankelijk worden van het bredere stroomnet is onmogelijk.

Grip kan genomen worden door het nemen van regie. Door als gemeente zelf het initiatief te nemen, kunnen we actief de regie voeren over de energietransitie. Dit stelt ons in staat om verantwoordelijkheid te nemen en gericht te sturen op de wijze waarop we deze transitie vormgeven, in plaats van afhankelijk te zijn van externe partijen en de onvoorspelbaarheid van het huidige energiesysteem. Doorgaan op het huidige model betekent onder andere voor uitbreiding van het energienet dat uitbreidingen/investeringen in het energienet gemiddeld 10-20 jaar kosten voordat nieuwe uitbreidingen plaats gaan vinden. Daarnaast is er geen enkele partij die op dit moment stuurt op het zo efficiënt mogelijk gebruiken van het bestaande net. Door dit wel te doen kunnen de periodes tussen investeringen in het landelijke net overbrugt worden zonder dat dit in forse mate ten koste gaat van ambities op andere beleidsvelden van de gemeente zoals eerder aangegeven.

2. Kernwaarden Gemeente Meierijstad incorporeren in energietransitie

In het beleid duurzame opwek, de transitievisie warmte en de duurzaamheidsvisie zijn al verschillende maatschappelijke belangen vastgesteld. Zoals de wens voor lokaal eigendom, de gemeenschapsgedachte van de energiegemeenschap en nog andere zaken. Er is onderzocht op welke wijze maatschappelijke belangen en waarden structureel kunnen worden geïntegreerd in zowel de uitvoering van projecten als in de dagelijkse praktijk binnen de energietransitie. Voor opwek zijn deze reeds afdoende omschreven in het beleid. Voor warmte bleek dit nog onvoldoende het geval. Hiervoor is de doorvertaling gemaakt naar de zogeheten leidende principes, zoals besproken in de BVA van 30 mei 2024. Deze “leidende principes” geven richting aan hetgeen voor de publieke regie van de gemeente in de warmtetransitie van belang is. Samen met de maatschappelijke meerwaarde zoals opgenomen in het beleid duurzame opwek vormen deze, na vaststelling, de toetssteen voor de acties van het energiebedrijf

Leidende principes	Toelichting
Sociaal/inclusief	Energie is een primaire levensbehoefte, waar iedereen onder gelijke condities toegang tot heeft
Betaalbaar	“Zoet en zuur worden lokaal worden gemixt”: rendabele projecten worden gebruikt om minder rendabele projecten mogelijk te maken, waarbij ev. winst zoveel mogelijk binnen de gemeente blijft
Toekomstbestendig	Schaalbaar/modulair energiesysteem o.b.v. duurzame bronnen, rekening houdend met de toekomstige energievraag (o.a. verandering in warmte- en koudevraag)
Robuust	Energiesysteem met diversiteit van bronnen én energiedragers, waarbij zoveel mogelijk lokaal of regionaal wordt geproduceerd (minder afhankelijk van derden)
Maatschappelijk rendabel	Financiën zijn een belangrijk onderdeel van de afweging, maar voor de kosten/baten kijken we breder (bijv. ook naar opgaven economie, woningbouw en landbouw)
Geen lock-in	Ontwikkelen van een flexibel en open energiesysteem: technisch én organisatorisch

3. Technisch

De transitie naar een nieuw energiesysteem heeft idealiter een mix van bronnen. Zo zijn warmte en elektriciteit in de toekomst onlosmakelijk met elkaar verbonden. Een energiebedrijf gestoeld op zowel elektriciteit als warmte geeft minder afhankelijkheid en draagt bij aan de het gewenste robuuste energiesysteem. Daarnaast kan door deze vermenging er beter zorg worden gedragen voor een betaalbaar totaal energiesysteem, ook voor de eindgebruiker. Zie hiervoor verder hieronder bij 4. betaalbaarheid.

4. Betaalbaarheid

Door de ontwikkelingen in de energietransitie privaatrechtelijk aan te vliegen is het mogelijk om de ontwikkelingen te zien als businesscases en de inzet van marktpartijen via een servicemodel (kostprijs +). Het realiseren van deze aanpak is zonder een (privaatrechtelijk) energiebedrijf niet mogelijk, aangezien de gemeente binnen haar publiekrechtelijke bevoegdheden wordt beperkt in het uitvoeren van dergelijke activiteiten.

Een kostprijs+ model betekent dat er geen maximale winst na wordt gestreefd, maar een gezonde langjarige bedrijfsvoering na wordt gestreefd waarbij ook rekening wordt gehouden met bijvoorbeeld vervangingskosten op de langere termijn en nieuwe investeringen. Hierdoor kan een eerlijke kostprijs voor energie door worden gerekend aan de deelnemers. Dit model oogt als een vorm van monopolie, maar dit wordt door de wetgever in de nieuwe warmtewetgeving (WCW/WGIW) ook gevraagd van gemeenten. Hierbij wordt een meerderheid in de warmtetransitie voor warmtenetten geëist voor (lokale) overheden.

5. Tijdspad

Het oprichten van het construct geschied via een veilig transitie pad. Tussen de periode juni 2025 – juni 2026 zal er verkenning op de ondernemingsvormen plaatsvinden en een doorkijk worden

opgesteld voor een definitief construct worden opgericht. Gestaafd wordt dit in de periode 2025 – 2035 uitgebouwd tot een definitief construct. De opbouw van het construct betreft op grond van artikel 160 gemeentewet een bevoegdheid van het college, desalniettemin zal de gemeenteraad tussentijds worden geïnformeerd over de inrichting en bij grote wijzigingen in de handelsrichting verzocht worden om opnieuw wensen en bedenkingen te uiten.

Kanttekeningen

1. *Nog geen volledige uitwerking van construct*

Er wordt op dit moment al gevraagd om wensen en bedenkingen van de raad, terwijl het volledige juridisch construct voor de oprichting van het gemeentelijk energiebedrijf nog niet is uitgewerkt. Tegelijkertijd geldt dat uitstel van dit proces ertoe kan leiden dat de gemeente onvoldoende handelingsperspectief heeft om tijdig in te spelen op urgente ontwikkelingen binnen de energietransitie. Zonder een eigen uitvoeringsstructuur, zoals een gemeentelijk energiebedrijf, ontbreekt het aan de noodzakelijke flexibiliteit en investeringscapaciteit om in te stappen in kansrijke projecten. Dit vergroot het risico op blijvende afhankelijkheid van externe partijen, het mislopen van strategische samenwerkingen en het onvoldoende kunnen inspelen op knelpunten zoals netcongestie. Tijdig handelen is daarmee essentieel om regie te houden en maatschappelijke meerwaarde te realiseren.

2. *Onzekerheden op de markt / wet*

De wetgeving rondom de energietransitie is voortdurend in beweging. Hierdoor bestaat het risico dat het voorgestelde juridische construct op korte termijn achterhaald raakt of niet meer voldoet aan toekomstige wettelijke eisen. Tegelijkertijd is uitstel geen optie: het niet tijdig starten beperkt de mogelijkheden om in te spelen op actuele ontwikkelingen binnen de energietransitie, zoals netcongestie en het benutten van investeringskansen in strategische projecten. Dit staat haaks op de ambitie zoals vastgelegd in het gemeentelijk beleid van de afgelopen jaren.

Het voorgestelde construct is zodanig vormgegeven dat het, op basis van leidende principes, voldoende flexibiliteit biedt om in te spelen op wijzigingen in wet- en regelgeving. Indien toekomstige aanpassingen in het juridisch kader aanvullende raadsbesluiten vereisen, zullen deze op het daarvoor geëigende moment aan de raad worden voorgelegd.

3. *Andere opties dan een energiebedrijf*

Er zijn vele alternatieven maar deze worden hieronder in twee grove lijnen geschetst, de andere alternatieven zijn vormen van de reeds voorgestelde vorm of van één van onderstaande.

a. *Overlaten aan markt*

Dit is de situatie waar we nu inzitten. Voor warmte, en specifiek warmtenetten, is deze vorm onder de wetgeving straks niet meer mogelijk. Er wordt altijd een publiek meerderheidsbelang gevraagd. Daarnaast hebben we in de afgelopen periode gemerkt dat binnen de energietransitie er een onrustige periode is en de markt erg gevoelig is voor externe invloeden (prijsstijgingen door oorlogen/conflicten etc.). Het publieke belang is hierbij minder geborgd dan bij het voorstel wat voorligt en daarmee ontstaat voor deze vorm dus een hoge mate van onzekerheid op o.a. prijzen/rendement/lange termijn.

- b. Onderdeel binnen Gemeente Meierijstad
- Indien gemeente Meierijstad voor de energietransitie geen energiebedrijf opricht, zullen alle taken en verantwoordelijkheden om deze transitie mogelijk te maken onder de huidige directie, college en raad vallen. Deze worden door de complexiteit van de transitie en de gewenste transitiepaden geconfronteerd met aanzienlijk meer administratieve complexiteit, en er is een kans dat financiële tegenvallers hun weerslag hebben op de gemeentebegroting. Hiernaast wordt dan gehandeld binnen het publiekrecht en wordt het lastiger dan in het voorgestelde construct om de leidende principes als meerwaarde goed te borgen. Gezien de doorlooptijd van deze ontwikkeling, die meerdere raadsperiodes beslaat, kan de koers van het project onder invloed staan van veranderende politieke inzichten en beleidsprioriteiten, hetgeen transitie kan belemmeren.

Communicatie

Naar aanleiding van dit besluit zullen betrokken partijen, zoals ECM, POM en andere relevante stakeholders, geïnformeerd worden over de inhoud en implicaties van het voorgenomen traject en de rol van de gemeente in de energietransitie, om transparantie en draagvlak te bevorderen.

Participatie

Dit voorstel sluit aan bij het beleid Duurzame Opwek (2023), zoals vastgesteld door de gemeenteraad. Uit de uitgebreide participatieprocedure die in dit beleidsdocument is opgenomen¹, blijkt dat inwoners binnen de energietransitie een actieve regierol van de gemeente wensen, zelfs wanneer dit inhoudt dat risicodragende investeringen noodzakelijk zijn. Hiernaast is betreffend voornemen ook aangegeven binnen de samenwerking met POM (duo-overleg) en LCE, waarin ook draagvlak voor het voornemen is uitgesproken.

Duurzaamheid

Heeft je voorstel invloed op de Meierijstadse duurzaamheidsdoelen?			
Doel	Toelichting	Positieve invloed	Negatieve invloed
CO ₂ -neutraal	Fossielvrij door besparen en duurzame warmte en opwek	X	
MVO	Eerlijke en duurzame handel en bedrijfsvoering	X	
Circulair	Minder CO ₂ -uitstoot en gebruik van materialen door kringlopen te sluiten	X	
Schone lucht	Gezondheidswinst door minder schadelijke uitstoot	X	

¹ Zie hiervoor <https://meierijstad.bestuurlijkeinformatie.nl/Agenda/Index/8e354d7c-1ddc-4c60-8cd0-2a065299a913> bijlage 15, punt 2-4.

Klimaatbestendig	Mensen en omgeving bestand tegen extremer weer	X	
Biodiversiteit	Behoud soorten is verplicht, verbetering waar mogelijk	X	
Heb je alternatieven overwogen of belangen afgewogen?		Ja	

Het voorstel draagt volledig bij aan het CO₂ neutraal worden van de gemeente. Daarnaast zorgt deze werkwijze ervoor dat er actiever gestuurd kan worden om de andere doelen na te streven in plaats van andere alternatieven.

Financiële toelichting

Het financiële risico voor de oprichting van een Meierijstads gemeentelijk energiebedrijf is gering daar het construct een gestaafde opbouw heeft. Het gaat nu in eerste instantie om het opzetten van de juridische entiteit om de leidende principes in projecten/onderhandelingen op de juiste manier in te kunnen brengen. Het aangaan van verdere financiële verplichtingen in projectvormen vormen hier op dit moment geen onderdeel van maar worden, wanneer dit binnen het tijdspad van de projecten aan de orde is, aan de raad voor besluitvorming vanuit het budgetrecht voorgelegd.

Planning

Zie hiervoor punt 5 van de argumenten “tijdspad”.

Rechtsbescherming

Het opzetten van een energiebedrijf betreft een privaatrechtelijke handeling waartegen geen bezwaar of beroep open staat. Mensen worden door enkel de oprichting van een gemeentelijk energiebedrijf in het kader van het publiek belang ook niet geraakt in hun rechten daar dit bedrijf nog geen exploitaties en/of bedrijfsactiviteiten verricht.

Monitoring en evaluatie

Zie hiervoor punt 5 van de argumenten “tijdspad”.

Bijlagen

1. Presentatie beeldvormende avond 8 mei 2025
2. Memo ten behoeve van leidende principes beeldvormende avond mei 2024
3. Presentatie beeldvormende avond 30-05-2024

Onderliggende documenten

Met vriendelijke groet,

Burgemeester en wethouders van de gemeente Meierijstad,
De secretaris, De burgemeester,

Drs. M.J.M. Meertens

ir. C.H.C. van Rooij

De raad van de gemeente Meerijstad,

Gezien het voorstel van het college van burgemeester en wethouders van 20 mei 2025

Gelet op artikel 160 Gemeentewet

Besluit gemeenteraad:

1. De gemeenteraad heeft geen wensen/bedenkingen met het opstarten van het uitwerken van een (tijdelijk) construct voor een energiebedrijf, waarbij alle besluiten/acties rondom het budgetrecht bij de gemeenteraad belegd blijven,
2. Het college informeert de gemeenteraad minimaal eenmaal per jaar over de voortgang van de opbouw van het construct van het energiebedrijf.
3. De “leidende principes” vast te stellen als ontwerpprincipes voor de energietransitie in Meerijstad.

Aldus besloten in zijn openbare vergadering van 18 september 2025

De raad voornoemd,
De griffier,

De voorzitter,

drs. K.J.H.A. van Oort

ir. C.H.C. van Rooij